

Kurucusu:
Dr. Mehmet Ali UZ

Yayın Kurulu:
Dr. Mehmet Ali UZ
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU
Hasan YAŞAR
Ahmet ÇELİK
Ali IŞIK
Av. Serdar CEYLAN

CİLT: 24 • SAYI: 19
18 Haziran 2025 ÇARŞAMBA

KADEMİK

Sayfalar

Merhaba

f /akademiksayfalar

www.merhabahaber.com

20. yy İlk Çeyreğinde Karaman'da Yaşam ve Kültür

Giriş

Sapancalı Hasan Hüsnü, Karaman kitabının son dan bir önceki bölümünü (Sapancalı, 1922: 67-79) Karaman'da yaşama ve Karaman halk kültürüne ayırmıştır. Sapancalı'nın sağlık, hastalıklar, içki üretimi, ahlak, gelecek görenek, düğün, dil, giyim, din, halk oyunları ve ocaklar ile batıl inançlar hakkında oluşturduğu metinler; döneminde Karaman'ın hem yaşayan kültürüne hem de sözlü kültürüne birinci dereceden kaynaklık etmektedir. Metinler ayrıca sosyolojik ve tarihi veriler barındırmasıyla ayrıca önem kazanmaktadır.

Sapancalı'nın Karaman yaşamına ve kültürüne dair açtığı konularda kendi deneyim ve birikimleriyle yaptığı eleştirilerde metinlere derinlik katmıştır.

Bu metinler; "Karaman'da sağlık nasıldır, hangi tür hastalıklar görülür, eğlence hayatı na-

sıldır, din ahlak, dil, giyim kültürü neleri içerir?" sorularına yeterli ve ayrıntı sayılabilecek yanıtlar verir.

Bu yazıda Sapancalı'nın Karaman yaşamına ve kültürüne dair

oluşturduğu metinlerin sırasıyla çevirisi, diliçi çevirisi verilecektir. Sonrasında konuların metin çözümlemesi ve değerlendirmesi yapıp sonrası sonuca bağlanacaktır.

Sapancalı'nın Karaman yaşam ve kültür kayıtları (özgün metin)

Sıhhat-i Umûmiye

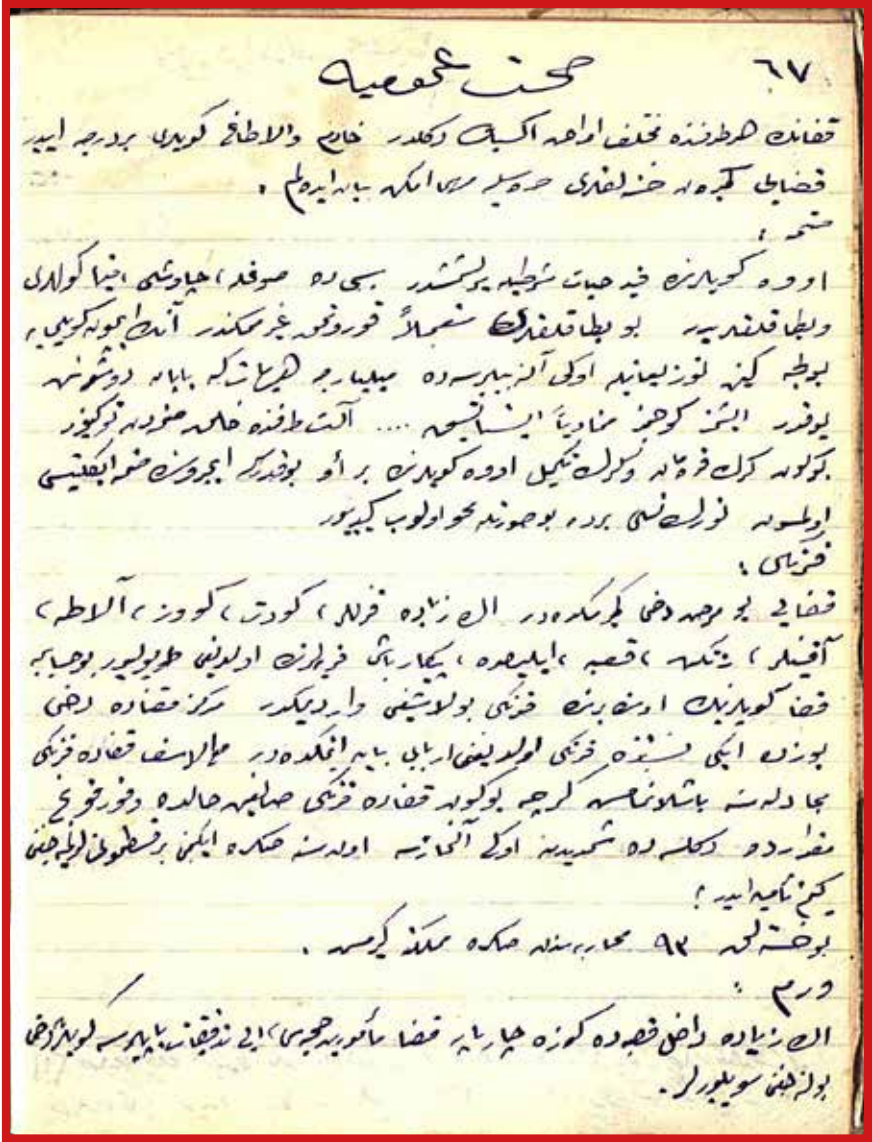
Kazânın her tarafında muhtelif emrâz eksik değildir Hâdim ve Alatag köyleri bir derece iyidir kazâyı kemiren hastalıkları sırasıyla mehmâ emken beyân idelim.

Sıtmâ:

Ova köylerine kayd-ı hayât şartıyla yerleşmiştir sebebi de Sugla, Çavuşlı, Kaya gölleri ve bataklıklarıdır bu bataklıkları müstacilen kurutmak gayri mümkün-

Yusuf YILDIRIM

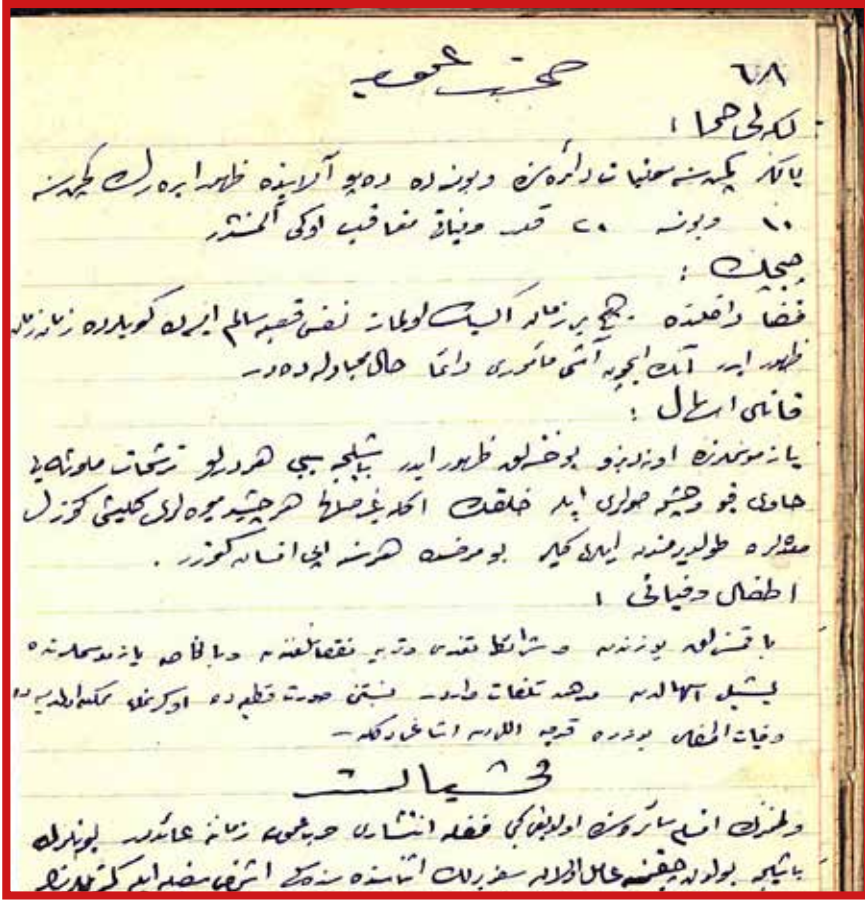

dir anın için köyliye bolca kinin tevzi'âtıyla öni alınabilirse de milyarca heyhât ki yapan düşünen yokdur işimiz gücümüz mütemâdiyen istatistik.... Alt tarafında halk sıtmadan tükeniyor bugün gerek Karaman ve gerekse tekmi'l-i ova köylerinde bir ev yokdur ki içerüsünde sıtma iniltisi olmasun Türk nesli bir de bu suretle mahv olub gidiyor (Sancalı, 1922: 67)

Firengi:

Kazâyı bu maraz dahi girmek-

dedir en ziyâde Kızılzar, Gödet, Gövez Alata, Afşinler, Zengen, Kasaba, İlisıra, Pınarbaşı karyelerinde olduğu duyuluyor bu he-sâbca kaza köylerinin onda birinde frengi bulaşığı var dimekdir merkez kazâda dahi yüzde iki nisbetinde frengi olduğunu erbâbı beyân itmekdedir ma'a'l-esef kazâda frengi mücâdelesine başlanmamış gerçi bugün kazâda frengi salgın hâlde ve korkunç mikdârda değilse de şimdiden öni alınmazsa on sene sonra

ikinci bir Kastomonı olmayacağı-
nı kim te'mîn ider

Bu hastalık 93 Muhârebe-
si'nden sonra memlekete girmiş.
(Sapançalı, 1922: 67)

Verem:

En ziyâde dâhil-i kasabada
göze çarpan kazâ me'mûrîn sıh-
hiyesi iyi tedkikât yapılsa köy-
lerde dahi bulunacağını söylü-
yorlar. (Sapançalı, 1922: 67)

Lekeli Humma

Yalnız geçen sene sevkîyât
dâiresinde ve bu sene de Depo
Alayı'nda zuhûr iderek geçen
sene 10 bu sene 20 kadar vefiy-
yâtı müteâkib öni alınmışdır (Sa-
pançalı, 1922: 68)

Çiçek:

Kazâ dâhilinde hiçbir zamân

eksik olmaz nefs-i kasaba sâlim
ise de köylerde zamân zamân
zuhûr ider anın içün me'mûrî
dâimâ hall-i mücâdelededir (Sa-
pançalı, 1922: 68)

Kanlı İshâl:

Yaz mevsimlerinde öteden
berü bu hastalık zuhûr ider başlı-
ca sebebi her dürlü tereşşühât-ı
mülevveseyi hâvî kuyu ve çeşme
suları ile halkın ekili gayri sıh-
hıhâ her çeşid meyveleri gelişi
güzel mi'delere doldırışdan ileri
gelir bu marazda her sene epi(yi)
insan götürür (Sapançalı, 1922:
67, 68)

Etfâl Vefiyyâtı

Bakımsızlık yüzünden ve
şerâit-i nakdî ve terbiye noksan-
lığından ve bilhâssa yaz mevsim-

lerinde yemyeşil ishâlden müdhiş telefât vardır nisbetini suret-i kat'îyyede öğrenmek mümkün olmadıysa da vefiyyâtü'l-tıf yüzde kırk elliden aşağı değildir (Sapançalı, 1922: 68)

Fuhşîyyât

Vatanımızın aksâm-ı sâire-sinde olduğu gibi fazla intişârî harb-i umûmî zamanına âiddir bunların başlıca yoldan çıkmasına âmil olan seferberlik esnâsında eşhas sefile ile kemterîlerinin dücâr-ı sefâlet olmalarıdır ikinci derecede tahsildâr jandarma ve iâşe me'mûrlarımızdan ba'z vicdânsızların yolsuz harekâtı sebeb virmiştir çünkü erkek nâmına kimsesi kalmayan genç kadınlar ma'âş çıkartmak, ma'âş almak, zahîre koparabilmek firâr itmiş kocasını, kardeşini kurtarmak için bu gibi me'mûrlara tabasbus müdâheneye mecbûr iderler bugün birinci derecede merkez kasabada fuhşîyyât mevcûd olup otuz kadarı resmen mu'âyeneye tâbî' tutulmuştur köylerde eksik olduğu iddiâ idilemez bilaks oralarda da mevcûddur (Sapançalı, 1922: 68-69)

Oturak (ya'ni Karı Oynatmak)

Bu sefâhat âlemi öteden berü Konya Vilâyetinde an'ane olduğuna tab'iyetle Karaman'da dahi kadimden berü vardır oturak diye buna dirler ki orta yerde başdan çıkarılmış kadın gayr-i ah-lâki türkilere çağırıp oyunlar oynar meclis dağılıncaya kadar hiç oturmıyor rakı (e)sığara dağıdır o kadının efesi dinilen şahıs köşede azametli oturub yüzünü şişirirken diğer 'avenesi de öbür köşeleri doldurur mal bulmuş magribîler gibi kadının yüzüne bakar

dururlar bu meclislerde on üç yaşında genç çocuklardan (tonlı) altmış yaşında agabânî sarıklı ak sakallı adamlar dahi bulunur

On iki yaşında bâkir kızlardan 30, 40 yaşlarına kadar muhtelif sinde kadınlar yoldan çıkarılır bu gibi efe geçinen câhillere nâmûslu kadınları yoldan çıkarmagı bir hüner add iderler ma'alesef mevcûd kânun cezâmız bunlara mâni' olamıyor zirâ kânuna göre (nâsın suhûletle matla' olacağı yerlerde memnû') olduğundan gizli kapalı yerlerde mübâh demek çıkıyor (Sapançalı, 1922: 69)

Müsekkerât

Karaman'da gayr-i müslim erkek ve kadınların çıkardığı rakı pek çoktur aynı zamânda Mut ve Ermenek hafî sevkîyâtları dahi vardır bu cihetle Karaman belki de Konya'dan terakkidedir bu saydede Karaman tekmi'l Hristiyanları kimi çıkarttığı kimi sattığı esrârı ketm itdiği için yeni yeniden para kazanarak Müslimânlardan çok müreffeh yaşıyorlar hükûmetin gözi önünde eniklerle sabâhlara kâdâr rakı çekilir akşama kâdâr yüzlerce bunlar âdetâ dağılır ne düyûn-ı umûmiye ne jandarma ve ne de başka bir dâire müsekkerât ile mücâdele yapmazlar. Tek tük İslâmlar dahi çıkarmaga veyahut furuhta vâsita olmaga başladılar bu sûretle Türk'ün meyhâne san'atı ile müteneffir olmak an'anesi de ihlâle uğradı.

Düyûn-ı Umûmiye, mülkiye ve jandarma dâiresi kontrolleri sıklaştırsa âmillerinin beş dânesinin cânını yakarsa kânun pek a'lâ tatbîk olunabilir şarkın yegâne İslâm devleti olmak i'tibârıyla

bizim için böyle bir kânun bâis-i şerefedir. (Dipnot: Bu kısmı mü-sekkirât husûsında fazla taassuba mugalleb olduğumdan yazdım fikirse mu'arız olan çokdur zîrâ başda zâbîta ve sâir me'mûrlarımız olduğu hâlde devlet adamlarının yüzde yetmiş beşi içki kullanmazken men' idecek nereden gelir? kânûn kâbil-i tatbîkdir lâkin idilemiyor ve idilecek hayli olan ve orayı Rumlar, Ermenilere geçecek) (Sapancalı, 1922: 69-70)

İ'tikâd-ı Bâtıla

Her memleketimizde olduğu gibi Karaman'ımız da dahi he-sâbsız bâtil fikirler 'akîdeler vardır cehâlet-i fâhişe içinde yüzen her millet bu gibi edvârı savuşturmuş ise de ma'a'l-esef bizim her yanımız hurâfât ile doludur Avrupa'nın kucağı ve burnu dibinde bu derece câhil ve mütefessihu'l-efkâr kaldığımız ne kâdâr telehhûf idilse sezâdır

Üfürükçilik

Köylerde ve kasabada bir çok üfürükçiler vardır bunlar her nev'i hastaya ve hastalığa okur, tılsım ve nusha yapar cinleri bağlarlar usûlen yıldıznâme veya başka bir sarı kitâb açarak kehânete başlarlar hastalığı ale'l-ekser (nazar) ve (çarpılma) ile teşhîs iderler

Lede'l-hamd(?) tabâbet terakkî ideli bunlar da azalmağa başladı (Sapancalı, 1922: 70)

Ocaklar

İ'tikâdât-ı bâtila meyânında kazânın birkaç yerinde muhtelif derd ve emraza çâre aramak için ocaklar vardır sırasıyla zikir idelim:

1-İbrala Ocagi:

Bu ocağın şöhreti Adana ve

Konya'ya kâdâr yayılmış vaktiyle o havâlidenden de hastaların geldiği pek çok olurmuş ekseriyâ romatizma ve buna meşâbih illetleri olanlar bu ocağa gider. Ocağın vârisi olan sahtekâr bir çok yılların paslarını taşıyan bıçak vücudunun her tarafına çizikler yapar afsûnlar. Hasta sâhibi de hâline göre ya bir tavuk yahud davar kurban ider ocakçıya arılık mutlaka virilir bu ocak (İbrala)da (Sapancalı, 1922: 71)

2- Letare Ocagi

Bu bâtil yuvaya da çocuğı olmayan sâfdil kadınlarımız gider. Bellerinden kuşağı çıkarub ocakda dibekli olan mermer taşına (seng-i mezar olacak) sarar ve çocuğa kalmasına imdâd itmesini orada medfûn olan ermiş zâtdan niyâz ider

Bu ocak (Kasaba) nâml-ı diğerle (Gaferyâd) karyesinde dir (Sapancalı, 1922: 71)

3-Tevhîd Ocagi

Nefs-i kasabada Hacı Celâl Mahallesinde dir romatizma, yı-lancık ve sâ'ir müzmin hastalığı olan kimse orada afsûnlandıktan sonra 40 gün çile çekecektir bu çile şunlardır 20 gün su dö-künmeyecek, çift yatmayacak, düğüne gitmeyecek, çalgı dinlemeyecek, şayet hastalığı iyi olmazsa mutlaka çilesine fesâd karışdırılmış 'add olunur

Sayısı belli olmayan bu gibi i'tikâdâtdan birisi de şudur: İlk doğan çocuğun göbeğini keskin bıçak ve mâkâsın ucunda bir soğan olduğu hâlde divâra saplanarak 40 gün hâliyle bırakılır

Sâniyen yeni doğan çocuklar bir müddet sonra râhatsız olurlarsa tabî' nazar isâbet itmiş olacağından kurşun eridilerek çocu-

ğün yanı başında bir suya dökülür su da tesallub iden kurşun mehmâ emken hangi şekle benzerse erbâb-ı afsûn ondan laflar çıkarır (Sapançalı, 1922: 71-72)

Bâtıl Akîdelerin Müdhişi

Bir de en müdhişi vardır ki bunu da i'tikâdât-ı bâtıla meyânında zıkr itmekden kendimi men' iderim

Mekteblerin (şeytânî) ve medreselerin (rahmânî) olması!.. Beş altı bin nüfusa mâlik olan merkez kazâda resmî mekâtibe ancak çocukların onda ikisi devâm ider geri kalan mahallâtda ve kenâr köşelerdeki tarz-ı atîk (Subhâneke) mekteblerine devâm ider zîra resmî mektebler dîn(?) îman gösterilmezmiş şübhesiz bu efkârî-i milletin rûhunda kökleşdiren birinci derecede asrdan bî-haber za'îf îmânlı hâceler, mütegallice ve ukelâ geçinenler olduğu gibi mekteblerin köşklüğünde dahi aramalı bunun en iyi çâresi devr-i Azîz ve Mecîd de medreseler ayrı rüşdiye mektepleri açılacağı yerde medreselerin ıslahına bakarak kafalı hâceleri çoğalsa ve tedricen şuâbâna inkisâm itdirilerek bu kezlîk tâlî mektebler hâline girse hi şübhe yokdur ki tarafeynin câhilsen?! Kâfirsen?! diye sögmelerine meydân kalmazdı. (Sapançalı Hasan Hüsnü dipnotu: Hâcelerden maksadım medrese tahsilini ikmâl itmemiş ulemâ zümresine katmamış câhil sarıklı kimselerdir yoksa Karaman'ın hazırdaki ulemâsı ekseriyete münevver, müctehid ve mektepleri takdir iden zevât-ı fâdıladır)

(Sapançalı, 1922: 72)

Ahlâk ve Âdet

Ma'a'l-esef yeni neslin ahlâkı eskilere nisbetle daha geridir bilhassa kasaba dâhilinde büsbütün çığırından çıkmışdır on altı yaşını ikmâl iden her yarım delikanlı nerede rakı meclisi, karı oynatmak varsa onları düşünür kahvehanelerde altmışaltı oynamaga inhimâk gösterir. Büyükle ri saymak, anlara hürmet itmek hisleri pek azalmış. Gençlerin saydığı çekindiği jandarmalar ile ba'zı hükûmet me'mûrlarıdır şübhesiz mekteb ve ders görme-yen câhilleri murâd idiyorum. Bu gibilerin beş lâfından bir dânesi ahlâken mezmûm bir kelime olmazsa muhabbetleri olmaz. S. (sin) K. (kef) lafz-ı ma'yûbiyetinin envâ'ını söylemek beş yaşında çocuklardan başlar

Ma'a hazâ sözünde turmak, garîblere dost olmak bir müsâfir gelirse ikrâm ve iltifâtlar ile karışlamak dâima sıcak kanlı ve güler yüz bulunmak gibi Türklerde öteden beri mevcûd olan fezâil ve secâyâ köylerde de şehirde de gâib olmamış mevcûddur (Sapançalı, 1922: 73)

Düğün ve İzdivâc Âdetleri

Evlenecek delikanlının hâmîleri kız tarafının gönlini yapmağa çalışır ekseriyâ kız evi birkaç kıramıç altûn saç altûnı (Karaman'da zengin fakîr her kadın saçlarına Sultan Mahmûd Gâzîlerini dizerler) bir iki kat hazır elbise beşi bir yerdeler elmâs yüzük ve küpe bir de düğün isterler bu minvâl üzere uyuşarak düğün haftası kararlaştınca pazar irtesi gününden i'tibâren iki üç dakım-cı, oynatıcı (yoldan çıkmışlar) avretler tedârik idilir. Erkek ve kız evinde âhenge başlarlar kız evin-

de yalnız kadınlar bulunur erkek evinde ayrı bir odada mahallâtın kobukları efeleri sâbahdan akşâm, akşamdan sabaha kâdâr rakı içer avrat oynatırlar (Sapançalı, 1922: 73-74)

Tıraş merâsimi:

Bu suretle çehârşenbe günü girince güveginin çenesinden sakalı olsun olmasın öğleye doğru beher hâl tıraş merâsimi rezil ve kerahiyesi yapılır şöyle ki: Evin geniş havlusu var ise orada yok ise sokak ortasında tâm orta yerdeki sandalyeye güvegi oturur etrâfında delikanlılar ve bütün haşerât dizilerek iki üç fâhişe kadın yanlarında oynar tenekeler ile rakı dağılır etrafındaki evlerin bütün tamları da kadın ve kızlar ile dolu olur bir iki sâ'at zırlı gü-rültü devâm itdikden sonra güvegi berber tıraş ider yarı geceye kâdâr âhenk devâm ider sonra sabaha doğru aynı kirve ile hammâma gidilir masraf tabî'î hep damaddan... Kuşluga doğru mahmûr, mahmûr hammâmdan çıkub oğlan evinde yemek yedikden sonra gelin almaya gidilir.

Gelin hânım da pazar irtesi günü bir kadın mahşeri berâber olduğu hâlde deflerle fahişelerle hammâma götürülür ahenkler olur masraf yine damad begin kis-esinden.... Çehârşenbe günü akşâm usûlen kına yakılır perşenbe günü de gelin oğlan evine getirilir millet de dağılır koltuk merâsimi eskiden yok iken yavaş yavaş ta'ammüm itmekdedir köy dü-günleri dahi hemân aynen böyledir yalnız hammâm bulamayacaklarından o rezâlet ve isrâflar yapılmaz.

Sofî meşreb olan zevâtın dü-günlerinde rakı ve avrat oynama-

sı yokdur. Tıraş, bu biçim olmaz hülâsa isrâf olur yalnız gayr-i ah-lâkî hâller yapıdırılmaz (Sapançalı, 1922: 73-74)

Lisân

Karaman ahâlîsi kâmilten bir vezn Türkce ile mütekellimdir ba'zı şimâl vilâyetlerimize nisbet idilirse şiveleri tatlıdır. Ya'ni kaba konuşmazlar ve esnâ-yı teleffuzda "kaf (q), gayn (g), h (hı)" harflerinin mahreç-i mahsûslarına riâyeten çatlatarak söylemezler. Ha ile He harflerini söylerken İstanbul şivesiyle fark itdirirler yalnız bir şey varsa cümleleri sür'âtle bitirirler ve ekser kelimeleri ihtisâr iderek söylerler meselâ "ne görüyorsun" yerine "nörün" "ne yaparsın eyi misin" yerine "ni'den eyi'min" gibi bu sûretle (...) ve serî' söylenmiş yüzlerce misli bulunabilir.

Aladag ve Hâdim tarafları ile ba'zı köylüler bir ana kaba gibi konuşurlar ise de Kastomonı köylerine nisbetle yine farklar çokdur

Adana köylüleriyle Karaman köyleri arasında tarz-ı teleffuzca büyük fark görülmez.

Yerli türküler ve darb-ı meseller sormak aramak ile bulunmuyor. Beher hâl bir tesâdüf eseri olarak ve beklemek lâzımdır ve tedkiki çok zamân alır anın için bu cihetle gelecek senedeki mu-fassal esere bırakıyorum. (Sapançalı, 1922: 76)

Tarz-ı Telbîs

Daha yirmi otuz sene evveline kâdâr nefis-i kasabada üç etekli entârî üzerine çuka fermene veya abdestlik ismi virilen kısa kollu cübbe geyerlerdi. Esnâf ve çiftçiler yünden şalvar ve aba ile belle-rinde iri bir kuşak sararlarmış.

Umûmiyetle başda fes ve üzerine mutlaka çenber yeşil sarık esnaf veyâ tüccâr olursa agabânî sarık sararlar imiş

El-yevm yerlinin kısm-ı a'zamı kuşaksız yarım elfiye şalvar üzerine yelek, câket başlarında fes giyer fes üzerine mutlaka yazma bağlık bulunur. Yalnız fes kullananlar dahi vardır setre, pantolon dahi hemen hemen ta'ammüm etmek üzeredir tüccâr ve esnaf takımından setre pantolon isti'mâl iden çokdur esâs eski kıyâfet olan paçası kısa bol şalvar belde gayet iri kuşak sırtında fermene başında sıfır numaru fes üzerine kara bağlık ayakda kundura ve uzun konçlı çorab şehirde yalnız efe takımlarında bulunur bir de köy ve delikanlıların 'umûman kıyâfeti böyledir.

Kadınlar eskiden alt kısmı yere sürünecek kâdâr bol şalvar ve üzerine gögsi tamâmen ilikli mintân geyerlerdi bu gün düğün ve bayramlarda İstanbul modası çarşaf, fistân, yüksek topuklu iskarpin fotin, ta'ammüm itmiştir eyyâm-ı âdiyede yine iri don ve mintan geyerler bu don ve gömlek beher hâl renkli basmalardan pazenlerden veya keten basmalardan olur başka vilâyetlerde dahi kadınlarımız don kullanırlar lâkin Karaman'daki kâdâr ayakların arasını tamamen kapayacak derecede bol olmazlar ayak kablara gelince evvelleri zengin kadınları glâpdân ile süslenmiş kunduralar ve erkekler de sarı mest sarı pabuc kullanırlarmış el-yevm iskarpin ve fotin ta'ammüm idiyor ma'a hazâ ekseriyetde mest ve kundura bulunur abdest almaga kolaylık olduğundan yerlilerin çoğu erkek kadın yaz kış mest kullanırlar

Köylerdeki ahâlinin yüzde seken beşi üç etekli alaca entari üzerine ibâret ferme(ne) başında fes ve sarık bulundurur gençlerin feslerinde mutlaka kara bağlık ihtiyârlar da yeşil ve basma sarık bulunur. Aladag ve Hâdim halkı kendi dokumalarının kıl veya yünden şalvar, fermene başlarında sarıklı fes ayaklarında uzun çizme biçimi kundura olur köy kadınları da ekseriyetle üç etek ve ba'zıları şalvar ve mintân ile gezerler (Sapançalı, 1922: 76,78)

Teşkilâtı Bedeniye ve Ömr-i Tabî'ye

Umûmiyetle insânlarının omuzları geniş uzelatı kuvvetli ve oldukça tenâsüb andan mâlikdirler Hayâtta şerâât-i sıhhiyelerine dikkat ve i'tinâ idildiği takdirde gâyet müsbet ve güzel bir nesl meydana gelebilir.

Yetmiş seksen yaşlarında ve daha fazla sinde insânlara tesâdüf idilir

Ömr-i tabî'î (65) olarak kabul idilebilir Fakat Aladag ve Hâdim yaylalarında ömr-i tabî'î yetmiş beşi geçer (Sapançalı, 1922: 77)

Salâbet-i Dîniye

Zükûr ve inâs ahâlî-i müslimenin salâbet-i dîniyyesi iyidir. Namâzına, orucuna tenbel olanlar köylerde ancak yüzde beş şehirde yüzde yirmi bulunur. Bu tenbellikden sarf-ı nazar ahâlînin i'tikâd-ı dîniyyesi gâyet metîn olup dîn yolunda her şey'ini fedâyâ hazırdır (Sapançalı, 1922: 79)

Fen ve Tabâbete Karşı Vaz'iyet

Ahâlî gerek tabâbet ve gerek fûnûn-ı sâiresinin kadr ü kıymetini çokdan anlamışdır hekîme

az mürâcaatları vizite parası, ilâc bedellerine güçleri yetişmediği için belediye ve hükûmet tabîb-lerine bol tahsîsât virilerek mec-cânen tedaviye mecbûr tutulsa-lar binlerce hasta halkımız akın yapar. Ama ne çâre (Sapançalı, 1922: 79)

Milli Oyunlar

Ecdâdımızdan kalan cirid oynamak, pehlivân güreşleri, at koşuları ve sâ'ir sıhî ve terbiyesi oyunlar ma'a'l-esef sönmüş ma'a hazâ i'lân-ı meşrutiyetden sonra ardı arkası kesilmeyen harbler halka bu oyunları güreş ve koşuları unutturmuş. Şimdi oyun olarak genc delikanlı ve kadınların ellerini barmaklarını şakırtarak göbek atması ve dönmesinden başka bir şey gösterilmez. Bu düğün oyunları Konya ve Adana havâlisinde heman aynıdır Trabzonluların, Laz ve Aydınlıların zeybek oyunları ta'ammüm itmemişdir (Sapançalı, 1922: 79)

Sapançalı'nın Karaman yaşam ve kültür kayıtları (dilici çeviri)

Genel Sağlık

Karaman'ın her tarafında birçok hastalık çeşidi görülür. Hadim ve Aladağ köyleri Karaman merkeze göre bir kat daha iyidir. Kazayı kemiren hastalıkları sırasıyla elden geldiğince açıklayalım:

Sıtma

Ova köylerine hayatta kalmak şartıyla yerleşmiştir. Sebebi de Suğla, Çavuş, Kaya gölleri ve bataklıklarıdır. Bu bataklıkları ivedilikle kurutmak olası değildir. Onun için köylüye bolca kinin dağıtılarak önü alınabilirse de milyarca kez heyhat ki ne yapan

ne düşünen vardır. İşimiz gücümüz sürekli istatistik... Alt tarafında halk sıtımadan tükeniyor. Bugün hem Karaman hem de tüm ova köylerinde bir ev yoktur ki, sıtma iniltisi olmasın. Türk nesli bir de bu biçimde yok olup gidiyor.

Frengi

İlçede bu hastalık da görülür. En fazla Kızıllar (Taşkale), Gödēt, Göges, Alata (Balcılar), Afşinler, Zengen, Kasaba (Kazım-karabekir), İlisıra (Yollarbaşı), Pınarbaşı köylerinde olduğu duyuluyor. Buna göre kaza köylerinin onda birinde frengi hastalığı vardır. Merkez kazada da yüzde iki kadar frengi hastalığı olduğu uzmanınca söyleniyor. Ne yazık ki, kazada frengi ile mücadele başlanmamıştır. Gerçi kazada frenginin bir salgın durumu yoktur. Ancak önlem alınmazsa on yıl sonra ikinci bir Kastamonu olmayacağını kim garanti eder.

Bu hastalık 93 Harb'nden (1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı) sonra ülkeye girmiştir.

Verem

En fazla kasaba (şehir) içinde göze çarpan hastalıklardan biridir. İlçe sağlık memurlarına göre iyi araştırma ve inceleme yapılırsa köylerde bile vereme rastlanılabileceğini söylüyorlar.

Lekeli Humma (Tifüs)

Geçen yıl sevkıyat dairesinde görülmüşken bu yıl da Depo Alay'ında ortaya çıkmıştır. Geçen yıl lekeli hummadan (tifüs) 10, bu yıl da 20'ye yakın ölüm olayı gerçekleşmiştir. Sonrasında hastalığın önü alınmıştır.

Çiçek

Kaza içinde eksik olmayan

hastalıklardan biri de çiçek hastalığıdır. Karaman bu hastalıktan kurtulmuş ise e köylerde zaman zaman ortaya çıkar. Onun için görevliler sürekli mücadele halindedir.

Kanlı İshâl ya da dizanteri

Geçmişten bu yana yaz mevsimlerinde bu hastalık ortaya çıkar. Her türlü atık sularının içini doldurduğu kuyu ile çeşme sularını ve sağlıksız, arındırılmamış her çeşit meyveyi gelişi güzel mideye indirmek kanlı ishalin başlıca sebebidir.

Çocuk ölümleri

Bakımsızlık, nakit yetersizliği ve eğitimsizlikten özellikle yaz mevsimlerinde yemyeşil ishal-den yüksek düzeyde ölüme bağlı çocuk kayıpları vardır. Bir oran vermek mümkün değilse de çocuk ölümleri yüzde 40, 50'den aşağı değildir.

Fuhuş

Vatanımızın diğer yerlerinde olduğu gibi fuhşun fazlaca yaygınlaşması I. Dünya Savaşı zamanındadır. Bunların baştan çıkmasında başlıca etken seferberlik sırasında aşağılık ve aşağılıkların aşağılıklarının aşağılıklara düşkün olmasıdır. Tahsildar, jandarma ve iâşe (gıda tedarik) memurlarından bazı vicdansızların yolsuz davranışları Karaman'da fuhuştaki ikincil derecedeki etkindir. Çünkü erkek adına kim sesi kalmamış genç kadınlar, maaş çıkartmak, maaş almak, zahire (depolanmış tahıl) koparabilmek, kaçak kocasını, kardeşini kurtarmak için böylesi devlet görevlilerine yaltaklanmak ve yağcılık etmek zorunda kalıyorlar.

Bugün Karaman'da fuhuş

yaygın olup otuz kadar fahişelik yapan kadın denetimdedir. Köylerde de fuhşun eksik olduğu iddia edilemez. Tersine oralarda vardır.

Oturak alemleri

Bu eğlence dünyası, öteden beri Konya'da bir gelenek olduğundan Karaman'da da çok eskiden beri vardır. Bu eğlence türünce "Oturak" derler. Orta yerde baştan çıkarılmış bir kadın ahlaka uymayan türküler çağırır, oyunlar oynar, topluluk dağılmaya kadar hiç oturmaz rakı ve sigara dağıtır. O kadının efesi olan kişi, bir köşede kurularak yüzünü şişirerek oturur. Efenin avenesi de (yardakçıları) diğer köşeleri tutarlar ve mal bulmuş mağribiler gibi kadının yüzüne bakar dururlar. Bu meclislerde 13 yaşında genç çocuklardan altmış yaşında ağayani sarıklı ak sakallı adamlar bile bulunur.

On iki yaşında bakir kızlardan 30-40 yaşlarında kadınlar yoldan çıkarılır. Bu gibi efe geçinen cahiller namuslu kadınları yoldan çıkarmayı bir hüner sayarlar. Ne yazık ki, mevcut kanunlar bunlara engel olamıyor. Çünkü insanların kolayca haberdâr olacağı yasak şeyler gizli kapalı yerlerde mübah demek oluyor.

Alkollü içkiler

Karaman'da gayr-i müslim erkek ve kadınların çıkardığı rakı pek çoktur. Aynı zamanda Mut ve Ermenek'e gizli sevkiyatları da vardır. Bu yönden Karaman belki de Konya'dan ileridedir. Karaman'daki Hristiyanların tamamı kimi çıkarttığı kimi sattığı uyuşturucuyu gizlediği için yeniden yeniden Müslümanlardan çok daha iyi yaşıyorlar. Hükümetin

gözü önünde sabahlara kadar eniklerle (garib bir şekilde, güzelce, açıkça) rakı çekilir, akşama kadar yüzlercesi dağılır. Ne jandarma, ne düyûn-ı 'umûmiye ne jandarma ve ne de başka resmi kurum ya da yetkili (kaçak) alkol-lü içecek ile (üretim, dağıtım, satım) uğraşır, ilgilenir.

Tek tük İslamlar da (alkollü içki) çıkarmaya ya da satmaya aracı olmaya başladılar. Böylece Türk'ün meyhane sanatı ile nefret etme geleneği de bozulmuş oldu.

Batıl İnançlar

Memleketin her yerinde olduğu gibi Karaman'ımızda da sayısız batıl düşünceler, inançlar vardır. Aşırı cehalet içinde yüzen her millet bu dönemlerini savuşturmuşsa da maalesef hurafelerle (din ve akıl dışı inanç, anlatı) ile doludur. Avrupa'nın burnunun dibinde bu derece cahil ve kokuşmuş, çürümüş düşünceler içinde kalmak ne kadar üzücü ise de bu durum bizim hakkettiğimizdir.

Üfürükçülük

Köylerde ve kasabada (Karaman) birçok üfürükçü vardır. Bunlar her türlü hastaya ve hastalığa okur, tılsım ve muska yapar, cinleri bağlarlar. Usulüne uygun yıldızname ya da sarı kitap açarak kehanette bulunurlar, hastalıkları ya nazar değme ya da çarpılma adıyla teşhis ederler.

Hamdolsun ki, tıp ilerleyeli üfürükçülük azalmaya başladı.

Ocaklar

Batıl inançlar arasında olan ve kazanın birkaç yerinde çeşitli dert ve hastalıklara şifa bulmaya gidilen ocaklar vardır. Bunlardan sırasıyla söz edelim:

1-İbrala Ocağı

Bu ocağın şöhreti Adana'ya ve Konya'ya kadar yayılmıştır. Vaktiyle o bölgelerden de pek çok hasta bu ocağa gelirmiş. Çoğunlukla romatizma ve buna benzer hastalığı olanlar bu ocağa gider. Ocağın varisi olan sahtekar yılların paslı bıçakla gelen hastanın bedeninin her tarafına çizik çizer ve efsunlar. Hasta sahibi de haline göre ya bir tavuk ya da bir davar kurban ider, ocakçıya mutlaka bir aralık virilir. Bu ocak İbrala'dadır(Yeşildere).

2- Letare Ocağı

Bu batıl ocağa da çocuğu olmayan, saf gönüllü kadınlarımız gider. Bellerindeki kuşağı çıkarıp ocaktaki dibekli mermer taş, mezar taşı olmalı, sarar ve gebe kalmasında yardım etmesi için orada yatan ermiş kişiye yalvarır.

Bu ocak Kasaba diğer adıyla Gaferyâd köyündedir.

3-Tevhîd Ocağı

Karaman'da Hacı Celal Mahallesi'ndedir. Romatizma, yılan-cık ve diğer müzmin (iyileşmez) hastalığı olanlar efsunlandıktan sonra 40 gün çile çekmelidir. Bu çile şunlardır:

20 gün su dökünmeyecek (banyo yapmayacak)

Eşi ile bir arada yatmayacak

Düğüne gitmeyecek

Çalgı (müzik) dinlemeyecek

Eğer hastalığı iyi olmazsa mutlaka çilesinde eksiklik ya da bozukluk olmuştur, biçiminde yorumlanır.

Diğer batıl inançlardan bazıları

Sayısı belli olmayan bu gibi batıl inançlardan birisi de şudur:

İlk doğan çocuğun göbeğini

keskin bıçak ve makas ucunda bir soğan olduğu halde duvara saplarlar. Çocuk göbeği bu şekilde 40 gün orada kalır.

İkinci olarak yeni doğan çocuklar bir süre sonra rahatsız olursa nazar edildiği inancı ile kurşun dökülerek çocuğun yanı başında bir suya dökülür. Suya karışan kurşunun aldığı benzediği en yakın şekle göre efsuncu kişi yorumlar eder.

Bâtıl inançların en kötüsü

En dehşet vericisi olan bu inancı batıl inançlar arasında saymaktan sakınıyorum.

Okulların şeytani, medresele-
rin rahmani olması!

Beş altı bin nüfusu olan merkez kazada resmi okullara ancak çocukların onda ikisi devame der. Geri kalanlar, mahallelerdeki ve kenar köşedeki eski tarz Subhaneke mekteplerine devam ederler. Çünkü resmi okullara din ve iman gösterilmezmiş.

Şüphesiz kamuoyundaki bu düşünceyi milletin ruhuna kökleştiren neden birinci derece çağın gelişmelerinden habersiz zayıf inançlı hocalar, mütegalibe (yerel ağalar, beyler, ileri gelenler) ve akıllı geçinenlerdir. Hocalardan maksatım medrese eğitimi tamamlamamış ulema zümresine girmiş cahil sarıklı kimselerdir. Yoksa Karaman'ın şimdiki alimleri aydın, müçtehit ve resmi okulları takdir eden değerli kişilerdir.

Ahlâk ve gelenek görenek

Ne yazık ki, yeni neslin ahlakı eskilere göre daha geridir. Özellikle kasabada (Karaman) ahlak büsbütün çığırından çıkmıştır. On altı yaşını tamamlayan her delikanlı, nerede rakı meclisi,

karı oynatma varsa onları düşünür, kahvehanelerde altmışaltı oynamaya düşkündür. Büyükleri sayma, onları değer gösterme duygusu gençlerde çokça azalmıştır. Gençlerin saydığı, çekindiği jandarma ile bazı hükümet görevlileridir. Bu anlatımım kesinlikle okul görmemiş, eğitim almamış cahilleri belirtmek istiyorum. Bu gibilerin beş lafından biri bel altı olmazsa (birbirleriyle) muhabbetleri olmaz. Sinkefli ayıp sözlerin çeşitlerini söylemek beş yaşındaki çocuklardan başlar.

Bunun yanında Türklerde öteden beri var olan; sözünde durmak, gariplere dost olmak, misafire cömert, kibar, güler yüzlü, sıcakkanlı olmak gibi üstün özellikler ve değerler şehirde de köyde de kaybolmamış, devam etmektedir.

Düğün ve evlenme geleneği

Evlenecek delikanlının hamileri kız isterken kız tarafının gönlünü yapmaya çalışır. Çoğunlukla kız tarafı, birkaç kıramıç (?) altın, bir iki kat hazır elbise, beşi bir yerde elmas, yüzük, küpe ve bir de düğün ister. (Karaman'da zengin fakir her kadın saçlarına Sultan Mahmûd Gâzî altını dizer.). Düğün haftası kararlaştırılınca pazartesi gününden başlayarak iki dakımcı, oynatıcı (yoldan çıkmışlar) avratlar bulunur. Erkek ve kız evinde ahenge (müziğe) başlanır. Kadınlar kız evinde, erkekler erkek evinde olur. Aynı bir odada mahallenin kopukları, efeleri (pezevenk ve kabadayı), sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar rakı içer, avrat oynatırlar.

Tıraş töreni

Böylece çarşamba gününe ge-

lince damadın sakalı olsun olmasın öğleye doğru rezil ve çirkin tıraş törenine geçilir. Şöyle ki, evin geniş havlusu varsa orda, yok ise sokağın tam ortasına konan sandalyeye güveyi oturur. Güveyinin etrafına da tüm delikanlılar ile tüm zararlı ve yaramaz tipler dizilir. İki üç fahişe kadın da oynamaya başlar. Bu sırada tenekelerle rakı da dağıtılmaya başlar. Çevredeki tüm evlerin damları da kadın ve kızlar ile dolu olur ve tıraş törenini izlerler. Bir iki saat zırlı gü-rültü devam ettikten sonra berber güveyiyi tıraş eder. Gece yarısına kadar müzik de devam eder. Sonra sabaha doğru kirve (sağdıç) ile hamama gidilir. Kuşluğa doğru uykudan yeni kalkmış gibi uyuşuk uyuşuk hamamdan çıkıp oğlan evinde yemek yendikten sonra gelin almaya gidilir.

Gelin hanım da pazartesi günü bir kadın topluluğuyla birlikte deflerle fahişelerle hamama götürülür. Müzikler çalınır, masraf tabi ki damat beyin kesesindedir. Çarşamba günü akşam usulen kına yakılır perşembe günü gelin oğlan evine getirilir. Millet dağılır. Koltuk merasimi eskiden yok iken şimdi yavaş yavaş yaygınlaşıyor. Köy düğünleri de hemen hemen aynıdır yalnız hamam bulamadıklarından rezalet ve israf yaşanmaz.

Sofu meşrep (dindar) olan kişilerin düğünlerinde rakı içme ve avrat oynatma yoktur. Tıraş bu biçimde olmaz. Yani israf olur ama ahlaka aykırı hallere izin verilmez.

Dil

Karaman halkı tamamen tek bir Türkçe ağzı ile konuşur. Bazı kuzey illerimize bakarak şive-

lerinin tatlı olduğu görülür. Yani kaba konuşmazlar. Kelimeleri söylerken kendilerine özgü bir çarışla “k”, “g” ve “h” harflerini çatlatarak söylemezler. Ha ve he harflerini İstanbul şivesiyle fark ettirirler. Yalnız bir şey varsa cümleleri hızlıca bitirirler. Çoğunlukla kelimeleri kısaltarak (harf hece yutarak) söylerler. Örneğin “Ne görüyorsun?” yerine “Nörün?”, “Ne yaparsın, eyi misin?” yerine “N’iden, eyi’min?” gibi (Karaman ağzında) hızlıca (ve yutarak) söylenmiş (kelime) örnek bulunabilir.

Aladağ ve Hadim tarafları ile bazı köylerde kaba konuşur, Kastamonu köylerine oranla aralarında fark vardır.

Adan köylüleri ile Karaman köyleri arasında konuşma, büyük telaffuz farkı görülmez.

Karaman’a özgü türküler ve atasözleri aramak, sormak ile bulunmaz. Bunların araştırma ve tespiti çok zaman alır. Onun için bu çalışmayı gelecek yılki ayrıntılı eserime bırakıyorum.

Giyim tarzı

Daha yirmi otuz yıl öncesine kadar kasabada (Karaman), üç etekli entari, çuha fermene ya da abdestlik denilen kısa kollu cübbe giyilmiş. Esnaf ve çiftçi, yün şalvar, aba ile bellerinde iri kuşak sararmış. Başa ise genellikle fes takılır, fesin üzerinde de çember yeşil sarık sarılmış. Esnaf ya da tüccar ise ağayani sarık sararmış.

Bugün yerlinin büyük çoğunluğu kuşaksız yarım elfiye şalvar üzerine yelek, ceket giyer, başlarına fes takarlar. Fes üzerinde mutlaka yazma bağlık bulunur. Tek (sarıksız) fes kullananlar da vardır. Setre (uzun etek ceket) ve pantolon da Karaman’da yaygın-

laşmaya başlamıştır. Tüccar ve esnaf takımından setre ve pantolon üreten çoktur. Esas eski giyim olan paçası kısa şalvar, iri sarım kuşak, sırtta fermene, başta kara bağlıklı sıfır numara fes, ayakta kundura ve uzun konçlu çorap giyim tarzı şehirde yalnızca efe takımında görülür. Bir de köy delikanlıları genellikle böyle giyinir.

Kadınlar eskiden alt kısmı yere sürünecek kadar bol şalvar ve üzerine göğüsten tam ilikli mintan giyerlerdi. Bugün düğün ve bayramlarda İstanbul modası çarşaf, fistan, yüksek topuklu iskaripin, fotin (giymek) yaygınlaşmıştır. Normal günlerde yine iri don ve mintan giyerler. Bu don ve gömlek hep renkli basmalardan, pazenlerden veya keten basmalardan olur. Başka şehirlerimizde de kadınlar don kullanırlar ancak Karaman'daki gibi ayak aralarını kapatacak kadar bol olmaz. Ayak-kabılara gelince; önceleri zengin kadınları kılaptanla süslü kunduralar, erkekler sarı mest, sarı pa-buç kullanırmış. Bugün iskaripin ve fotin hızla yaygınlaşıyor. Bununla birlikte mest ve kundura da bulunur. Abdest almada kolaylık olduğu için yerlilerin çoğu erkek kadın yaz kış mest giyerler.

Köylerdeki halkın yüzde seksen beşi, üç etekli alaca entari, üzerine fermene giyer, başına sarıklı fes takar. Gençlerin feslerinde mutlaka kara bağlık, ihtiyarlarınkinden yeşil ve basma sarık bulunur. Aladağ ve Hadim halkı kendilerinin el dokuması kıl ve yünden şalvar, fermene giyer, başlarına sarıklı fes takarlar, ayaklarında uzun çizme biçimi kundura olur. Köy kadınları çoğunlukla üç etek giyer bazıları şalvar ve mintan ile gezerler.

Beden şekilleri ve doğal ömürleri

Genellikle (Karaman) insanların omuzları geniş, kasları kuvvetlidir. Buna uygun olarak da oldukça güçlüdürler. Sağlık şartlarına dikkat ve özen gösterirlerse iyi ve güzel bir kuşak ortaya çıkabilir.

Karaman'da 70, 80 yaşlarında ve üstünde insanlara rastlanılır.

Ortalama doğal ömür 65 kabul edilebilir. Aladağ ve Hadim yaylalarında doğal ömür süresi 75'i geçer.

Dîni sağlamlık (Dine düşkünlük)

Kadın erkek Müslüman halkın dindarlığı iyidir. Namazına, orucuna tembel olanlar köylerde ancak yüzde beş, şehirde yüzde yirmidir. Tembellikten kaçınan halkın dini inançları oldukça sağlam olup din yolunca her şeyini feda etmeye hazırdır.

Teknik ve tıpa karşı tutum

Halk gerek tıp gerekse de diğer teknik gelişmelerin değerini ve işlevini çoktan anlamıştır. Vizite parası ve ilaç ücretlerine paraları yetmediğinden hekime müracaat azdır. Belediye ve hükümet doktorlarına tahsisat arttırılsa ve halkı ücretsiz tedaviye zorunlu tutulsalar, binlerce hasta, doktorlara akın eder. Ana ne çare

Yöresel Oyunlar

Karaman'da ata sporu cirit, pehlivan güreşleri, at koşuları ve diğer sağlık ve (beden) eğitimi oyunları ne yazık ki, sönmüştür. Bunun yanında meşrutiyetin ilanı sonrası arkası kesilmeyen savaşlar halka bu oyunları, güreş ve koşuları unutturmuştur. Şimdi oyun olarak genç delikanlıların ve kadınların parmak şı-

kırdatarak göbek atması ve dönmemesinden başka bir oyun yoktur.

Bu düğün oyunları, Konya ve Adana bölgesiyle aynıdır. Trabzonluların, Lazların ve Aydınlıların zeybek oyunları burada yaygınlaşmamıştır.

Metin çözümlemesi

Hastalıklar

Karaman, 1920'li yıllarda sürekli hastalıklarla boğuşan bir şehirdir. Belli başlı hastalıklar, sıtma, frengi, verem, tifüs, çiçek, dizanteridir.

Tifüsün o zamanki adı lekeli humma, dizanterinin adı kanlı ishaldir.

Sıtmanın temel sebebi Suğla Bataklığı, Çavuş Gölü ve Kaya Gölü'dür.

Sıtmanın girmediği ev yoktur.

Daha çok cinsel ilişki yoluyla bulaşan bir hastalık olan frengi, şehrin yüzde ikisi, köylerin onda biri oranında yaygındır. Sapançalı'nın fuhuş konusu ile birlikte değerlendirildiğinde Karaman'da yaygın hastalık frengi ile yaygın sayılabilecek bir fuhuştan söz edilebilir.

Tifüs daha çok kışlada görülmektedir.

Çiçek hastalığı daha çok köylerde görülmektedir.

Şehirdeki etkili hastalıklardan biri kanlı ishal ya da dizanteridir. Kanlı ishal ya da dizanteri, Karaman'daki halk sağlığının ne durumda olduğunu gösteren aynadır. Çünkü dizanteri, temiz olmayan kuyu ve çeşme suları ile yıkanmadan yenen meyve sebzeler yoluyla insanlara bulaşan bir hastalıktır.

Çocuk ölümleri

Karaman'da çocuk ölümleri yüksek düzeydedir.

Bunun nedenleri; maddi imkansızlıkla doktora gidememe, eğitimsizlik ve bilinçsizlik ve ishaldir.

Doğan çocukların en az yüzde kırkı ölmektedir.

Fuhuş

Karaman'daki fuhuşun ortaya çıkmasında; I. Dünya Savaşı sırasında baba, kardeş ya da koca olarak kimsesi olmayan, maaş çıkarmak, zahire koparmak, asker kaçağı kocasını ya da kardeşini kurtarmak isteyen genç kadınları; tahsildar, jandarma ve iase memurlarından bazıları görevini kötüye kullanarak kendi arzu ve heveslerine mecbur etmeleri başlıca nedendir.

1922 yılında Karaman'da fuhuş birinci derecede şehirde olup muayeneye tabi 30 kadar vardır.

Köylerde de belli bir oranda fuhuş vardır.

Oturak alemi

Konya'da gelenek olan oturak alemleri, Karaman'da da eskiden bu yana görülmektedir.

Oturak alemi, bir efesi (pezevengi) olan ve baştan çıkarılmış bir kadının orta yerde oynaması, türküler söylemesi ve izleyenlere rakı ile sigara dağıtması biçiminde bir eğlencedir.

Eğlence başladığında kadının kocası bir köşeye oturup kabadayıcı ortamı izlemektedir. Aynı şekilde efenin yardımcıları da diğer köşeleri tutarlar.

Bu eğlenceyi küçük çocuklardan sakallı sarıklı büyük insanlara kadar değişik yaş gruplarından herkes izler.

یا تا نا- صه ملدوه جوده ونه با نا بولر حکوت کونن اولنه انقلم
 صا حده قاد- اخی جلد آتانه تار- بولرله اوتاد ایلد نر بر عجم
 زنه- ام دنده باشم باره سارنه اید جبارله یا جانلر . تولا اولد
 دخی یقنا- صه رباعده فودقه صا دله اولنه باشدوب بر جودنه تولا

Yasak ve bir suç olmasına rağmen bir yaptırım uygulanmadığı için bu tür eğlenceler normalmiş gibi kabul edilmektedir.

Sapancalı'nın metinde kullandığı "mal bulmuş magribiler gibi", günümüzde bilinmeyen ama döneminde yaygın bilinen bir deyimdir. Anlamı; "büyük bir zenginliğe kavuşmuşçasına büyük sevinç ve coşku"dir. Yurtlarından kovulan ve yokluk ve çaresizlik içindeki Endülüs Emevilerinin durumunu anlatmak için bir sözdür.

İçki

Karaman'da rakı üretimini gayrimüslim erkek ve kadınlar yapmaktadır.

Karaman'daki içki üretimi o kadar çok ki, Konya'dan bile fazla olabilir.

İçkiler, Mut ve Ermenek'e gizlice sevk edilir.

Karaman Hristiyanlarının tamamı ya içki üretir satar ya da esrar satar. Bu sebeple onların refah seviyesi Müslümanlardan daha yüksektir.

Bu duruma ne hükümet ne jandarma ne de düyûn-ı umumiye ses çıkarmamaktadır.

Hatta Türklerden birkaçı da artık ya içki üretiyor ya da satışa aracı oluyor.

Batıl inançlar

Karaman'da batıl inançların başında üfürükçülük gelmekte-

dir.

Karaman'da birçok üfürükçü vardır ve bunlar tılsım, muska yapmaktalar, cin bağlamaktalar. Yıldızname ve bir sarık kitaba bakarak hastalıklara karşı kehanette bulunurlar.

Hastalıklara karşı tespitleri ya nazar değmesidir ya da çarpımadır.

Ocaklar

Sapancalı batıl inanç kapsamında Karaman'da bulunan üç adet ocağı kaydetmiştir.

İbrala Ocağı oldukça adını duyurmuştur ve romatizmal hastalıklardan kurtulmak isteyenler buraya gelmektedir.

Letare Ocağı'na çocuğu olmayanlar gelmektedir.

Tevhid Ocağı'na romatizma, yılanık ve benzeri hastalığı olanlar gitmektedir.

Bu ocaklarda taşla sürme, ef-sunlama, paslı bıçak çizik atma, çile çekme gibi tedavi yöntemleri uygulanmaktadır.

Halkın buralara ilgisi yüksektir.

Sapancalı batıl inançlar konusunda bir dönem halk anlayışını da aktarmaktadır. Buna göre modern okullar şeytan işi görülerek kınanmakta, halkın öğrenci göndermesi engellenmekte iken medreseler rahmani olarak tanımlanmaktadır.

Devam Edecek...